

la cocina» a la Vall d'Aneu (Pol, p. 9). I es degué estendre fins al llgd. de l'Aude, car el «lieu dit» *La Pierre Plantée* (terme d'Arzens, entre Carcassona i Mont-real) portava el nom de *Xalabada* o *Ad Ichalabada* l'any 1293, *Eyshalabada* el 1339 (Sabarthès, *Dict. Topogr.*); no sé si ve també d'aquí el cogn. català *Xalabarder* (cf. tanmateix la vila de *Chalabre* al NE. de l'Aude, de l'etim. de la qual, UXELLÁ-BRIGA m'ocupo en *BzNfg.* VIII, 270); bearn. *chalabastada* «averse» (ja en els *Psalms* bearnesos, Lespy), *chalabastà* «pleuvoir à verse» (Palay).

Considero, però, inadmissible explicar el cat. *eixalavar* [1839, Lab.] per un encreuament de LAVARE amb *EXAQUARE (> cast. *enjuagar*) com digueren J. Subak (*ZRPb.* xxxiii, 1911), i Ga. de Diego (*RFE* ix, 152), explicació pròpia de filòlegs ignorants del català, car només en cast. hi ha *enjuagar* 'esbandir, glopejar', mentre que el cat. *eixaugar* només significa 'treure de l'aigua' o 'subhastar'; i meravella de veure que *AlcM* s'hagi empassat aquest esquer d'estrangers ignorants de la nostra llengua.

CPT.: *Llavacap* [1329]. *Llavamà* o *llavamans* [1388] i JoMartorell, supra. *Llavapeus*.

¹ Erradament imprès *lav*, forma inexistent. — ² Allà, no en queda més que algun escàs i arcaic rastre toponímic: quasi només *Llavanera*, aquest sí bastant repetit; en *-ador* molt més rar: «La *Llavadora*» en el B. Emp., a Pals: és un veral on hi ha un pou i aigües, i també hi ha encara un safareig públic (1958). — ³ *Llavadera* s'usa també a l'Alt Aragó, però allà designa una part del porc mort, com ara la xulla (Bielsa, 1965): o sigui 'part que necessita ser rentada'.

LLISTA CORRELATIVA DE DERIVATS I COMPOSTOS: *llavaci*, *llavada*, *llavador*, *llavadora*, *llavaora*, *llavaner*, *llavanera*, *lavandera*, *lavadera*, *baladera*, *bladera*, *llavadura*, *llavall*, *llavallol*, *llavament*, *llavamenta*, *llavasses*, *llavutxar*, *llavutxada*, *llavutx*, *esllavassar*, *desllavassar*, *desllavar*, *lavatori*, *lavabo*, *lavatiu*, *lavativa*, *lavat*, *lavar*, *lavat*, *lavatge*, *lavador*, *llavatge*, *latrina*, *loció*, *locionar*, *loment*, *eixalavar*, *aixalaus*, *llavacap*, *llavamà* o *llavamans*, *llavapeus*.

Llavassa, V. *enllavassat* (LLAU) *Llavasses*, *llavassi*, V. *llavar* *Llaveig* i els ultracorregits inexistents *llavell*, *llavellada*, V. *llavei* (LLAU)

LLAVI, del ll. LABIUM id. (mot arcaic i tardà, però no estrany al llatí normal, on és més clàssic LABRUM). □ 1.ª doc: segle XIV (i probablement ja fi del segle XIII).

En les *VidesR*: «SentMichel Archàngel --- amonestat hom que aya constrictió --- fa home purgar per confessió, per la boca; que és significat en Ysafes: en lo VI cap. --- se diu que *làvies* d'Isaies son purgades per l'àngel» (212v1), traduint «purgando *labia* ad confessiones, quod signatum est --- ubi per angelum *labia* Isaiaie purgantur» (650.14): el ms. B (S. XIV) ho canvia en *que los labis*; i el ms. principal, A, no entenen-

ho, ho deturpa en «que les vies» (III, 314, n. 13), contrasentit evident, que ha estat retocat, amb aquella evident esmena, en l'edició crítica, explicant-ho així la nota de la Dra. Ch. S. M. Kniazze: «antic plural neutre la *làvia*, innovat en les *llàvies*, cf. les *necessàries*, ja documentat en les *VidesR* al costat de les formes primitives la *braça*, *dura cervella*, *aquesta verba*: oc. ant. *las cervelas*, cat. *les braces*, *les verbes*; i les formes transaccionals, encara vives en italià, *le labbra*, *le uova*, *le ossa*, o, amb valor col·lectiu, cat. *la ossa*, *la fruita* etc.; cast. *tiene mucha labia*, fr. *la lèvre* (= cat. *el llavi*)» (cf. vol. I, 15, § 23, *LleuresC*, 311, § 35).

Fora d'això, *llabi* és ja freqüent a la fi del S. XIV, i diverses vegades en Eiximenis: «Ensenyen-ho miylls encar / ab especials maneres / qu'elles han en llur parlar, / e com pus primament poden; / ab especials condescs / a menar lo cap e ls *labis* / cascuna d'elles aprèn / davant lo mirall, en casa: / davant lo qual estaran / espay d'anar una leuga, / guardant com los estarà, / enaxí llur cors girar / e l *labi* d'amont levar, / e com pus les dents se poden / polidament ensenyar / ---», poema III d'Eiximenis, prosificat en el *Ll. de les Dones* (cap. 24), *EntreDL* I, 180, vv. 50, 57 (el mot figura igual a la prosificació, que aquí a penes ha mudat el text); «per tal ha feyt gran espay del cor a la lengua, e la ha ben murada engir, de dents e de *labis*, hoc encara de gran barba en los hòmens», *Dones* (cap. 264, 184r2 = I, 181r1); i «--- yo habit e estic enmig de gent que sos *llabis* e sa lengua e son cor tè sullat e tot sutze», *Terç* (NCL III, 55.31).

«Los ulls són fets laganyosos, los *labis* grocs, lo curo dessecat ---», Ant. Canals (*Arra d'An.*, NCL, 149); «la boqua axí és com la ballesta de dos fusts; vet: lo *labi* d'amunt és l'arch voltant, e lo *labi* d'avall és la corda; e l passador que li tramets és la lengua, qui fa: *bruu*», StVicentF (*Serm.* I, 66.16); «après que una e moltes vegades la hac legida e, ab los *labis* besant, muçada ---», *Curial* (NCL I, 91), i sovint en la bella novel·la (NCL I, 112, 85; III, 83); «--- la musa --- que obre mos *llabis* ---» en el mall. Alber, a. 1502, § 11, v. 7 (JMBover, *BiEscrBal.* I); «*labis*: die leffzen», Vocab. Cat.-Alem. de 1502 (§ 272); Joan Bonllabi, l'adaptador i modernitzador del *Blanq.*, Val. 1521, s'ha sospitat que sigui el mateix que el mallorquí Gregori Genovard [?], JMBover, *BiEscrBal.* I.

Com es veu, doncs, la grafia amb *-b-* és, si fa no fa, constant; només en Fc. de la Via, ms. S. xv, apareix *llavi* amb *-v-*, si fos fidel (?) la grafia de l'ed. d'Antoni Llorens (*EUC* xx, 85.34). Val a dir que en les *VidesR* es comprèn millor *les vies* del ms. més antic si l'autògraf portava *làvies*, que si era amb *-b-*, i que OPou ja ho escriu amb *-v-* («PARTS DEL COS: la boca --- badallar --- cosa de risa; los *llavis*: labia, labrum; la barba ---»), OPou (*TbPu.*, 247); «*llavi*: labrum, labelum; *home de grans llavis*: labeo; *llavi de dalt*: labrum, *de baix*: labium»; «*llavi*, morro: labrum; *vora dels llavis* ---», Lacav.

Sanelo ho afegí al marge del seu dicc. (com un mot oblidat de primer) escrivint *llavis* amb *-v-* (f° 94v2), ço que, essent ell xatívi, no manca d'interès. Però el mot